

108129

XXVIII. évf.

1931. JANUÁR—FEBRUÁR

1. sz. (281.)

ERDÉLY

HONISMERTETŐ FOLYÓIRAT

AZ ERDÉLYI KÁRPÁT-EGYESÜLET ÉS MUZEUMÁNAK ÉRTESETŐJE

Bellavista vizesés Rézbánya vidékén

A KÖZGYÜLÉS MEGBIZÁSÁBÓL SZERKESZTI:

OROSZ ENDRE

KIADJA AZ ERDÉLYI KÁRPÁT-EGYESÜLET

CLUJ-ROLOZSVÁR 1931.

Egy szám ára 20 lei.

497

0

TARTALOM

<i>Dr. Gr. Logothetti Oreszt: „Gainai leányvásár“</i>	1—4
<i>Mátyás Vilmos: Biharban (5 képpel)</i>	4—11
<i>Bányai János: Mit tanuljunk a külföldtől, erdélyi fürdőink fejlesztése érdekében</i>	11—13
<i>Gr. L. O.: Ne bérctetõn keresd a tavaszt (vers)</i>	13
<i>Orosz Endre: Madárvonulási megfigyelések 1930-ban</i>	14—15
<i>Orosz Endre: Egy erdélyi kutató halála</i>	15—16

EGYESÜLETI KÖZLEMÉNYEK

Az EKE aradi „Czárán Gyula“ osztályának kirándulásai	17—18
Apró hírek	18—19
Ingyenes fotótanfolyam részletes programja	19—20
Turista-irodalom	21—22
Hivatalos közlemények	23

AZ „ERDÉLY“

az Erdélyi Kárpát-Egyesület kiadásában jelenik meg évenként 6 számban, kéthavonként másfél ivnyi terjedelemben. Az Erdélyt az Egyesület alapító és rendes tagjai tagdíjuk fejében kapják. Előfizetési ára nem tagoknak 120 lei. Egy-egy füzet ára 20 lei.

Előfizetések, lakáscimek, kéziratok és a folyóirat igénybe vételére vonatkozó tudakozódások az Erdélyi Kárpát-Egyesület titkári hivatalához (Cluj—Kolozsvár, Str. Matia-Mátyás király-utca 3. szám.) Kárpát-Muzeum intézendők. Egyelőre csak rövidebb dolgozatok közreadását eszközölhetjük.

108120

ERDÉLY

HONISMERTETŐ FOLYÓIRAT

AZ ERDÉLYI KÁRPÁT-EGYESÜLET ÉS MUZEUMÁNAK ÉRTESITŐJE

A KÖZGYŰLÉS MEGBIZÁSÁBÓL SZERKESZTI:

OROSZ ENDRE

1931.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

XXVIII. ÉVFOLYAM

(35 KÉPPEL)

CLUJ-KOLOZSVÁR
AZ ERDÉLYI KÁRPÁT-EGYESÜLET KIADÁSA
1931.

TARTALOM

<i>Bányai János</i> : Mit tanuljunk külföldről, erdélyi fürdőink fejlesztése érdekében — — — — —	11—13
<i>Bányai János</i> : Orbán Balázs Szejkefürdője — — — — —	97—100
<i>Br. B. Blomberg Carla</i> : A gyopár (vers, 1 képpel) — — — — —	32—33
<i>Br. B. Blomberg Carla</i> : Hazajövet (vers) — — — — —	55
<i>Br. B. Blomberg Carla</i> : Este a Mohostónánál (vers) — — — — —	101
<i>Ekefalvi</i> : Az EKE 40-ik születésnapja (vers) — — — — —	63
<i>Dr. Gergely Endre</i> : Az EKE turista-napja — — — — —	128—130
<i>Ifj. Br. Jósika Gábor</i> : A szkerisorai jégbarlang — — — — —	33—39
<i>Juhász Attila</i> : Az EKE aradi „Czárán Gyula” osztályának 1930. évi jelentése — — — — —	71—72
<i>Gr. Logothetti Arisztid</i> : A mezőségi tavakról (2 képpel) — — — — —	49—54
<i>Dr. gr. Logothetti Oreszt</i> : „Gainai leányvásár” — — — — —	1—4
<i>Dr. gr. Logothetti Oreszt</i> : Ne bérertetőn keresd a tavaszt (vers) — — — — —	13
<i>Dr. gr. Logothetti Oreszt</i> : Elnöki megnyitó (1931 III. 1.) — — — — —	25—27
<i>Dr. gr. Logothetti Oreszt</i> : Néhány rövid gondolat a Turista Lélekről — — — — —	31—32
<i>Dr. gr. Logothetti Oreszt</i> : Egy Szilveszter-este a dévai várban (1 képpel) — — — — —	66—68
<i>Dr. gr. Logothetti Oreszt</i> : Három s félnapi körutazás a Székelyföldön (5 képpel) — — — — —	101—111
<i>L</i> : Orbán Balázs-ünnepély a homoródalmási cseppkőbarlangnál (1 képpel) — — — — —	78—81
<i>Mátyás Vilmos</i> : Biharban (5 képpel) — — — — —	4—11
<i>Merza Gyula</i> : Az EKE 40 éves múltjáról — — — — —	27—31
<i>Orosz Endre</i> : Madárvonulási megfigyelések 1930-ban — — — — —	14—15
<i>Orosz Endre</i> : Egy erdélyi kutató halála — — — — —	15—16
<i>Orosz Endre</i> : Évi jelentés az EKE 32-ik közgyűlésén — — — — —	39—43, 56—63
<i>Orosz Endre</i> : Statileo János püspök kórodi halastaváról — — — — —	68—70
<i>O. E.</i> : A nagyváradai turisták ünnepei (4 képpel) — — — — —	73—78
<i>O. E.</i> : Weckend és turistaszág — — — — —	82—83
<i>Orosz Endre</i> : A Nemzetközi Turista Kongresszus Budapesten — — — — —	117—119
<i>Orosz Endre</i> : Biró Lajos emlékének (2 képpel) — — — — —	121—126
<i>Orosz Ferenc</i> : Gyergyó-Remete gyógyfürdő (1 képpel) — — — — —	64—65
<i>Szjaric Franjo</i> : Kolozsvár környékének szláv eredetű határnevei — — — — —	111—117
<i>Szabó József</i> : Székely bújá (népv. vers) — — — — —	127
<i>Szerkesztő</i> : Jegyzetek a „mezőségi tavakról” c. közleményhez — — — — —	54—55
<i>Za—la</i> : Az EKE turista-könyvtára — — — — —	83—84
<i>Za—la</i> : A kányafői messzelátó — — — — —	130—131

A képek jegyzéke.

Bellavista vízesés Rézbánya vidékén — — — — —	I. címkép
Biharfürdő látképe — — — — —	5
Kánkán vízesés a Sebisel-patakon — — — — —	6
Szamosbazar: Babilon kapuja — — — — —	7
Rézbánya: Eszkimo jégbarlang — — — — —	8
Szamosbazar: A katakombák ablakai — — — — —	9
A Meleg-Szamos völgye — — — — —	II. címkép
Erdély legszebb gyopáresillaga — — — — —	33
Jégoszlopok a szkerisorai jégbarlangban — — — — —	34
Részlet a szkerisorai jégbarlangból — — — — —	37
Jádvölgyi részlet — — — — —	III. címkép
Cegei-tó — — — — —	50
Mezőségi tájkép — Mócsi út — — — — —	53
Remetei sziklakapu — — — — —	59
Borszéki főkút — — — — —	61

Ditró látképe — — — — —	65
Dévai vár — — — — —	67
Meziádi barlang: Díszfüggöny — — — — —	73
Meziádi barlang: Katakombák ozlopesarnoka — — — — —	74
A révi Kőrös-part — — — — —	76
A felavatott zászló átadása — — — — —	77
Homoródalmási barlang — — — — —	79
Kövendi dr. Váradi Aurél — — — — —	85
A podságai Scarisoara szirtje — — — — —	IV. címkép
Szejkefürdő környékének térképe — — — — —	98
Szejkefürdő látképe — — — — —	99
Szent Anna-tó — — — — —	104
Téli részlet a Nagykőhavasról — — — — —	106
Az új nagykőhavas turistaszálló — — — — —	107
Létrás hasadék a Nagykőhavas alján — — — — —	109
Létrás hasadék bejárata — — — — —	110
Lóvési viadukt (Csik m.) — — — — —	V. címkép
Biró Lajos és pápua felesége — — — — —	123
Biró Lajos újguineai utazó — — — — —	125
Kirándulók a menház romjánál — — — — —	139

CONȚINUT:

<i>Ioan Bányai: Ce să învățăm dela străinătate în interesul dezvoltării băilor noastre minerale?</i> — — — — —	11—13
<i>Ioan Bányai: Baia Seica lui Blasiu Orbán</i> — — — — —	97—100
<i>Br. Carla B. Blomberg: Floarea Reginei</i> (poezie, 1 ilustr.) — — — — —	32—33
<i>Br. Carla B. Blomberg: Venind acasă</i> (poezie) — — — — —	55
<i>Br. Carla B. Blomberg: Seara la lacul Moșos</i> (poezie) — — — — —	101
<i>Ekefalvi: Aniversarea a 40-a a S. C. A.</i> (poezie) — — — — —	63
<i>Dr. Andrei Gergely: Ziua de turism a S. C. A.</i> — — — — —	128—130
<i>Br. Gavrilă Jósika: Peșterea de gheață din Scărișoara</i> — — — — —	33—39
<i>Attila Juhász: Raportul pe 1930. al Secției S. C. A. din Arad</i> — — — — —	71—72
<i>Cte. Aristide Logothetti: Lacurile de pe Câmpia Ardealului</i> (2 ilustr.) — — — — —	49—54
<i>Dr. Cte. Oreste Logothetti: Bălciul de fete de pe Muntele Gâina</i> — — — — —	1—4
<i>Dr. Cte. Oreste Logothetti: Nu căuta primăvara pe vârful munților</i> (poezie) — — — — —	13
<i>Dr. Cte. Oreste Logothetti: Cuvânt de deschidere</i> (I. III. 1931.) — — — — —	25—27
<i>Dr. Cte. Oreste Logothetti: Câteva idei despre spiritul de turist</i> — — — — —	31—32
<i>Dr. Cte. Oreste Logothetti: Noaptea Anului Nou în cetatea Deva</i> (1 ilustr.) — — — — —	66—68
<i>Dr. Cte. Oreste Logothetti: Trei zile prin Secuime</i> (5 ilustr.) — — — — —	101—111
<i>Dr. Cte. Oreste Logothetti: Serbarea comemorativă a lui Blasiu Orbán la Peșterea de Stalactite din Merești</i> (1 ilustr.) — — — — —	78—81
<i>Guilelm Mátyás: In Bihor</i> (5 ilustr.) — — — — —	4—11
<i>Iuliu Merza: Despre trecutul de 40 ani al S. C. A.</i> — — — — —	27—31
<i>Andrei Orosz: Observațiuni asupra trecerei păsărilor în 1930</i> — — — — —	14—15
<i>Andrei Orosz: Moartea unui cercetător ardelean</i> — — — — —	15—16
<i>Andrei Orosz: Raportul anual dela Adunarea Generală a 32-a a S. C. A.</i> — — — — —	39—43, 56—63
<i>Andrei Orosz: Pescuimea din Coroi a episcopului Statileo</i> — — — — —	68—70
<i>Andrei Orosz: Serbările turiștilor orădeni</i> (4 ilustr.) — — — — —	73—78
<i>Andrei Orosz: Weekend și turism</i> — — — — —	82—83
<i>Andrei Orosz: Congresul internațional de turism din Budapesta</i> — — — — —	117—119
<i>Andrei Orosz: In memoriam Ludovic Biró</i> (2 ilustr.) — — — — —	121—126
<i>Francisc Orosz: Baia minerală din Remetea-Ciuc</i> (1 ilustr.) — — — — —	64—65
<i>Franjo Snjaric: Denumiri de hotare de origine slavă în jurul Clujului</i> — — — — —	111—117

<i>Iosif Szabó</i> : Supărarea săcuiului (poezie populară) — — —	127
<i>Redactor</i> : Observații al articolul despre „Lacurile de pe Câmpie“ — — — — —	54—55
<i>Za—la</i> : Biblioteca de turism a S. C. A. — — — — —	83—84
<i>Za—la</i> : Belvederea de pe „Kányafő“ — — — — —	130—131

INHALTSVERZEICHNIS:

<i>Johann Bányaí</i> : Wass sollen wir im Interesse der Entwicklung unserer Mineralbäder vom Auslande lernen? — — — — —	11—13
<i>Johann Bányaí</i> : Blasius Orbán's Bad Szejke — — — — —	97—100
<i>Br. Carla B. Blomberg</i> : Edelweiss (Gedicht, 1 Illustr.) — — —	32—33
<i>Br. Carla B. Blomberg</i> : Heimwärts unterwegs (Gedicht) — — —	55
<i>Br. Carla B. Blomberg</i> : Abends am Mohós-See (Gedicht) — — —	101
<i>Ekefalvi</i> : Zur 40. Jahreswende des EKE (Gedicht) — — — — —	63
<i>Dr. Andreas Gergely</i> : Turisten-Tag des EKE — — — — —	128—130
<i>Br. Gabriel Jósika</i> : Die Scărișoara'er Eishöhle — — — — —	33—39
<i>Attila Juhász</i> : Jahresbericht pro 1930. der Arader Sektion — — —	71—72
<i>Grf. Aristid Logothetti</i> : Die Mezőség'er Seen (2 Illustr.) — — —	49—54
<i>Dr. Grf. Orest Logothetti</i> : Mädchenmarkt auf dem Gaina-Berge — — — — —	1—4
<i>Dr. Grf. Orest Logothetti</i> : Nicht auf Bergeshöhen suche den Lenz (Gedicht) — — — — —	13
<i>Dr. Grf. Orest Logothetti</i> : Eröffnungsrede (1. März 1931) — — —	25—27
<i>Dr. Grf. Orest Logothetti</i> : Gedanken über Turisten-Geist — — —	31—32
<i>Dr. Grf. Orest Logothetti</i> : Silvesternacht in der Deva'er Burg (1 Illustr.) — — — — —	66—68
<i>Dr. Grf. Orest Logothetti</i> : Drei Tage im Székler-Lande (5 Ill.) — — —	101—111
<i>Dr. Grf. Orest Logothetti</i> : Gedenkfeier für Blasius Orbán bei der Tropfsteinhöhle von Homoródalmás (1 Illustr.) — — — — —	78—81
<i>Wilhelm Mátyás</i> : Im Biharland (5 Illustr.) — — — — —	4—11
<i>Julius Merza</i> : Aus der 40 jährigen Vergangenheit des EKE — — —	27—31
<i>Andreas Orosz</i> : Beobachtungen über den Wanderflug der Zugvögel im Jahre 1930 — — — — —	14—15
<i>Andreas Orosz</i> : Der Tod eines siebenbürgischen Forschers — — —	15—16
<i>Andreas Orosz</i> : Jahresbericht zur 32. Generalversammlung des EKE — — — — —	39—43, 56—63
<i>Andreas Orosz</i> : Bischof Statileo's Koróder Fischteich — — — — —	68—70
<i>Andreas Orosz</i> : Grosswardeiner Turisten-Feier (4 Illustr.) — — —	73—78
<i>Andreas Orosz</i> : Weekend und Turistik — — — — —	82—83
<i>Andreas Orosz</i> : Budapest Internationaler Turisten-Kongress — — —	117—119
<i>Andreas Orosz</i> : In memoriam Ludwig Biró (2 Illustr.) — — — — —	121—126
<i>Franz Orosz</i> : Mineralbad in Csik-Remete (1 Illustr.) — — — — —	64—65
<i>Franjo Snjaric</i> : Hattert-Namen slavischen Ursprunges aus dem Weichbilde der Stadt Klausenburg — — — — —	111—117
<i>Josef Szabó</i> : Széklers Leid (Volksgedicht) — — — — —	127
<i>Redactor</i> : Bemerkungen zum Artikel über die „Mezőség'er Seen“ — — —	54—55
<i>Za—la</i> : Turistische Bibliothek des EKE — — — — —	83—84
<i>Za—la</i> : Aussichtswarte auf dem „Kányafő“ — — — — —	130—131

„Gainai Leányvásár“

Irta: *dr. gr. Logothetti Orest*

„Gainai Leányvásár!“ — évtizedeken át hányszor olvastunk mi erről a napilapok hasábjain s de elérhetetlen messzinek tűnt kolozsvári turista számára mócz-vidék ezen délnyugati csücske, oda lenn: Arad megye szélén! — Annál kedvesebb meglepetés volt számomra, mikor G. E. barátom egy szombati napon kijelentette, hogy autóján el akar menni a holt napi gainai vásárra s magával visz engem is.

Délután félöt órakor indultunk el Kolozsvárról s Tordán át kanyarodtunk be a borévi szorosba, melynek elején jobbfelől a várfalvi határhoz tartozó erdős magaslaton lengő kis lobogók a piarista cserkészek nyári táborhelyét jelzik. Azután tovább Borév—Alsószolcsva—Lupsán át megtett 116 km.-es autót után este féltizkor Topánfalvára érkeztünk, hol a Veress-szállodában elfogyasztott jó meleg vacsora után, ennek tiszta vendégszobáiban töltöttük az éjszakát. Szomszédaink egy késő este Gyulafehérvárról oda érkezett száz turistából álló társaság tagjai voltak.

Julius 20-án, vasárnap reggel indultunk tovább autón, egyelőre az albáki uton, majd erről egy korlát nélküli hidon át balra térve, a Kis-Aranyos mentén haladtunk tovább Alsó-Vidra, Ponorel-en át a Topánfalváról 24 km.-re fekvő Felső-Vidráig, melyet Avram Iancu születésének centennáriuma alkalmából az ő nevére kereszteltek át.

Mindjárt a község elején élénk mozgás fogad. Keménykötésű havasi lovacskáikkal mócz hegyilakók várják itt az idegen vendégek érkezését, kiket fejenként 100 lejért visznek fel a hegyre. Társam, ki kiváló vadász, de egyébként inkább a kényelem barátja, lóháton indul neki, míg én gyalog megyek fel egy kőhidon át balra felkanyarodó 8 km.-es kis úton, mely állandó emelkedéssel, de egyébként elég

kényelmesen, virágos hegyi kaszálók között, majd árnyas lomberdőben visz fel, melynek felső szélén előbuggyanó bővizű forrásnál megítatják a kis lovacskákat. Azután mind fennebb a gyér gyepréteggel borított kopár sziklaterületen, a tető déli lejtőjén felkanyarodó ösvényen, mialatt szebbnél-szebb kilátás nyílik a messze elterülő erdővidékre.

A máskor bizonyára fenséges csendben fekvő havas mintha ma megelevenedett volna: minden felől a völgyekből felkúszó ösvényeken tarka kigyóvonalakban igyekszik a nép gyalog vagy lóháton a tetőre. Száguldó felhőrongyok fehér foltokat vetnek hegyekre-völgyekre, de a mindujra kibukkanó napfény melege elfeledteti velünk az erős hajnali szellő hideg fuvallatát.

Az 1486 m. magas Gaina merész csúcsa Arad, Hunyad és Torda-aranyosvármegyék határainak találkozásánál emelkedik égnek dacos lendülettel, míg az északi irányban húzódó hegyvonulat pár kilométerrel arrább már Biharmegye területét is érinti.

A tetőtől nyugatra alig pár száz lépésnyire elterülő kis fensíkon meglepő tarkaságú kép tárul elénk: a szerte-széjjel legelésző nagyszámú mokány-lovacskáktól nagy körben körülvéve, mintegy kétezer főnyi embertömeg sűrög-forog, rendes kirakó vásári árusoknak a gyepen kitergetett áruí között. Van itt cserépedény, kasza, bocskor, talpbőr, rikitószinű kretonok és más kelmék, gereblye, tilinkó, stb., mit szintén kis lovak hátán hoznak fel ide, hogy a hegyilakók egy évi szükségletüket a havas tetején való bevásárlással fedezhessék.

Lacikonyha, itálössátor tőszomszédságában több lombsátorban meg saxofonnal kiegészített cigányzene mellett folyik a tánc, naiv eredeti havasi módon, de meglepő diszkrétén. Hideg északi szél fúj s a melegebb felső ruha elfedi a havasi asszony nép élénkszinű katricás, varottas viseletét. Az ehhez illő bocskor helyét azonban a havason is elfoglalja már a városi szabású cipő és harisnya.

A gainai „leányvásáron“ ma már nem vásárolják a leányokat a magukkal hozott hozománnyal együtt; nem esketik össze őket ott helyben a párokat, mint hajdanában. De azért ez a nap ma is négy megye hegyvidéki legényeinek, leányzóinak ismerkedési helye s az ismerkedésből igen gyakran egész életre szóló frigy lesz.

A Gaina csúcsán épített köterrason világos színű kőkereszt áll, melyet Avram Iancu születésének százados évfordulója alkalmából emeltek s lepleztek le 1924 szeptember 1-én néhai Ferdinánd király jelenlétében. A havasra vezető kényelmes utat is, melyen feljöttünk, akkor csinálták.

Jó félóraig élvezem a tetőről nyíló felejthetetlenül szép körkilá-

tást: északon a dobrini hegyek, keletre a Muntele-Mare, a Detonáta környéke, majd délre az Abrudbánya melletti Vulkánon túl a hunyadmegyei Páring és Retyezátnak a távoli ködbe vesző konturjai láthatók. Nyugat felé tiszta időben Aradig lehet ellátni, míg északnyugat felől a bihari hegyek tekintenek felém.

Visszatérve a vásár nyüzsgő tömegéhez, percekig időzünk a 2—3 m. hosszú, fakéregből készült dudákat fújó asszony nép csoportjánál, melyről egy hegyes szakállú angol fényképész is több felvételt készít hatalmas gépével. Ezeknek a hangot hihetetlen messzeségbe vivő havasi kürtöknek a segítségével szoktak az emberek havasról-havasra érkeezni előre megállapított jelekkel.

Dél tájt, a völgy felé igyekvő emberek árját követve, a tetőtől északra egy rövidebb, de meredek ösvényen ereszkedünk le Vidrára. Voltak, akik szombaton, de sőt pénteken este is már feljöttek mulatni; szombat este Vidrán parasztháznál is már alig lehetett szállást kapni. S mégis: úgy mondják, gyenge volt az idei vásár, kevés volt a vevő, mert a rossz gazdasági viszonyok, az általános pénzszüke itt is érezteti hatását. S a lányok közül is sokan, mintha kevésbé vidáman szállnának le a hegyről a völgyekben fekvő falvaikba.

Társam, kit a lőtulajdonosoknak a konjunkturát kihasználó túlkövetelései mód fölött felbőszítettek, gyalog indul meg velem lefelé. Útközben is talákoztunk egy-két lovackával, de minthogy tulajdonosaik egytől-egyig alaposan ki akarják használni a helyzetet, barátom nem akar engedni zsaroló manővereiknek. Végre egy derék öreg hegyilakó kerül utunkba, ki felbuztatja őt egyik lovának ugyan nyereg nélküli hátára s minthogy amúgyis egy az utunk, nem kér érte semmit! Erre barátom bőségesen megjutalmazza az öregot, ez havasi kalibájához érve, még nyeret is kerít s kis unokáját küldi le velünk a faluba, hogy a lovat hazavigye. A kis fiú is kap bőséges borralalót s így végeredményben az igénytelen öreg idealista járt legjobban.

Félháromkor már újra autóban ültünk s kétszer, a bedellői havasok tövében s Várfalván megszakítva a 140 km.-es utat, este 9 óra előtt újra Kolozsvárt voltunk.

* * *

Harmadnapon társaságban szóba jövén felejtethetlenül szép kirándulásunk, br. A. I. a következő érdekes régi történetet mondta el nekem: Nagyapjának közvetve életébe került a gainai leányvásár. Közel száz évvel ezelőtt, ifjú korában bohó kíváncsiságból ő is ellátogatott a híres hegyi vásárra. Ott igen belenézett egy szépséges fáta tüzes szemeibe s magával vitte marosmenti kastélyába. Négy évig

élt vele s akkor, rangjának megfelelő házasságra lépve egy grófnővel, hazaküldte a szép gainai leányt. Egy évvel volt később 1848. A forradalmi hangulat hatása alatt s a szerelmes leányzó bosszúvágyától ösztökélve, ama kis havasi falu népe felkerekedvén, a távoli Marosmentére vonult s rajta ütvé a kastélyon, a bárót megölte, majd holttestét fűrészszel négyfelé vágta. Ime: a mult század leányvásári romantikájának tragikus végü forradalmi utóhangja!

Biharban

Irta: *Mátyás Vilmos*

Hosszú az út — Annál kedvesebb;
Az eső meg: minél nedvesebb!

Czárán.

A mottó bevált. Mint rendesen, Bihar az idén sem szűkölködött esős időben. A havasok ködje nem maradhat el egy jól sikerült, élményekben gazdag kirándulásról. Bihar nagy úr, megengedheti magának, hogy szeszélyes legyen.

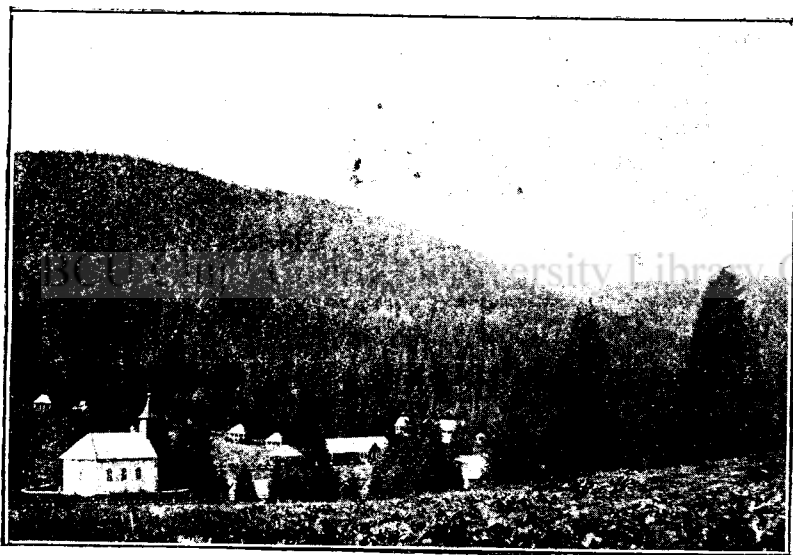
Az idén megint az én hegyeim között töltöttem el 24 felejthetetlen napot. Belényesből indultunk el. Gyönyörű páratelt napos reggel volt, de délfelé már alig lehetett a hőséget tűrni. A szerpentin végtelen iverével kanyargott Biharfüred felé. A nyiltabb fordulónál már érzett a havas üde lehelete. Estefelé végre túl voltunk az 1198 m.-es hágón. Elértük a Sádót és vele együtt Füredet. Czárának e kedves csendes tanyája ma már fakitermelési központtá alakult át. Hol vannak az előkelő nagy társaságok, kik a Bihari turistaság fénykorában Czáránal együtt itt töltötték el az egész nyári üdülésüket? Ma csak néhány elszánt ember vetődik erre az elhanyagolt helyre.

Még este megnézzük a rádiumtartalmú és pompás környezetű „Csodaforrást“. Másnap a Jád van „műsoron“. Czáránt követve egészen jól be lehet járni a Jád körutat. Megnéztük „Diána berkét,“ a Jádnak ezt a kedves, intim zugját, hol a görög istennő is méltó fürdőhelyet találna. A patak tulsó oldalán egy szűk mellékvölgyben húzódik meg a Lája keskeny, de nagyon magas és szép esése. A Jádban járóknak figyelmébe ajánlom ezt az esést, érdemes érte átmenni a túlpartra annál is inkább, mert a patak bal oldalán vezető ösvényről csak az esés utolsó jelentéktelenebb szakasza látszik. Diána berkétől lejjebb, balról egy másik mellékpatakban a Trics-Tracs folytatja örökös mondókáját: „menjete feljebb, ott a legszebb“: a Szerenád fátyolszerű esése. Romantikus keretben szeliden omlik alá a víztömeg.

Innen a társaság egy része a Jupiter visszhang felé, ketten pedig Tilpén át, a Türelem-réten keresztül, a Zgláku patakba ereszkedünk alá, innen pedig a Jádon felfelé estére Füredre értünk.

Másnap többnapos útra indulunk. Elhagyjuk a Jád völgykatlanát és a Sasok szérűjén át a Munczejre mászunk fel. A kiterjedt havasi tetőről gyönyörű kilátás nyílik a Rétháti csúcsra; a Nagy havasra és a komor Bocsásza sziklafalura. Szemben velünk a cél: az Ördögmalom.

Leereszkedünk a Dragánba a Csiripa völgy szájához. Az Eszmeralda forrás mellett. Most kopár leirtott hely, hajdan Czárán idejében óriás fenyők hős árnyéka csábitotta itt pihenőre a turistát. Az Ördög-

Biharfüred látképe

malomhoz két út vezet: egyik a Grujes hágón felfelé egy darabig és aztán egyenesen leereszkedni az eséshez, a másik a völgyön felfelé. Szerencsétlenségünkre az utóbbit választottuk és a patakban felhalmozódott hordalékfákban bukdácsolva, hatalmas sziklatömbökön keresztül tornászva, kimerülve értünk meg a nagyméretű Quasimodó eséshez. Mindenkinek jobban ajánlom tehát a Grujes felé vezető utat. Az esést környező Notre-Dame sziklafalainak egy törmelékes gádorján át feljutottunk a Bocsásza oldalába és innen egyenesen átvágtunk a Tolvajvár felé. A fantasztikus sziklacsoportot elérve, a borókás ereszkedőn át az Oncsásza rétre értünk. A rét jobb oldalán, kö-

zel az erdő széléhez (a térképen 1366 m.-es kvote jelzés felett 1 mm.-re), megtaláltuk a híres hódolinát, melynek fenekén vig hóglyőzésba kezdtek a fiuk. Aztán megkerestük az „Oncsásza egyetlen forrását“, mint ahogy Czárán nevezi. Innen a forrás lefolyásával kb. 35–40 foknyi szögben az erdőbe mentünk. Száz és száz csapás, ösvény van itt, de a felfogadott pásztorfiú biztosan vezet. Az utat végig baltával és kék erdészkrétával jelöltem, ami sokáig megmarad, mert a gyanta a krétát befedi és így hosszú éveken át meglátszik. Egy nappal utánunk a varadiak jártak az úton és jó hasznát vették a jelzésnek. Végre megérkezünk a célhoz: az oncsászai csontbarlanghoz. Jelentéktelen, alacsony, de széles bejárata van a barlangnak,

Kánkán vizesés a Sebisel-patakon

melynek sáros lejtőjén ereszkedünk alá a mennyezetről leszakadt kőtuskók között. Ne mulassza el senki, aki itt jár, a szűk bujtatón át a barlang belső részébe menni, mert ott igen érdekes cseppkőképződmények vannak. Egyik oldaluk fehér, másik vörös, a harmadik pedig szürkés fekete. Általában a barlang összes cseppkövei ilyen színkeveredéssel bírnak és érdekesek a márványszerű befutásaik. Fontosabb azonban e barlangnál az őszállatok temetője. A turista azonban ne legyen a palaeonthologus réme és így megelőgsem egy eldobált állkapocs jó állapotban levő hatalmas fogaival. Az éjszakát a réten töltjük a tűz mellett, de olyan eső kerekedik, hogy hajnal előtt összepakolunk és a Szamosbazár bejárásáról lemondva (mivel a klamm-ban a nagy víztömeg miatt lehetetlen esős időben járni), fájo szívvel

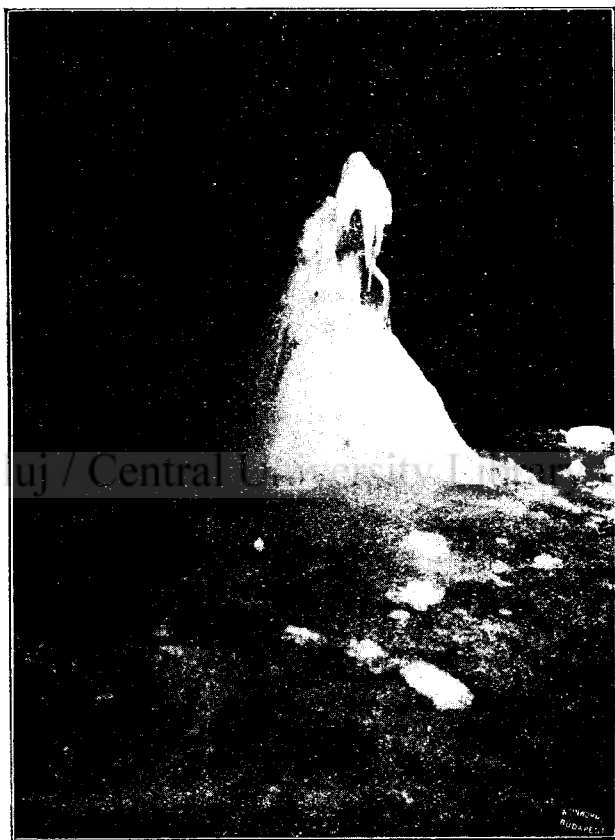
mondunk búcsút a Szamos forrásvidékének. A nagyhavason keresztül Biharfüredre mentünk újból. A vasárnapot pihenéssel töltjük el. Délután átmegegyek a Dragánba a kolozsvári turistákkal megbeszélt találkozóra. Már messziről láttam őket, amint a völgynek pázsittakáróján heverésznek. Pedig, mint a megérkezéskor látom, a heverészők

Szamosbazár: Babilon kapuja

nem mások, mint eltévedt kedves nagyváradi ismerős turisták. Oncsása felől jövet, máhás lovaikat nem találták a találkozóknak kijelölt helyen és egy itéletéjszaka után kiéhezve érkeztek le a Dragánba, hol a jólelkű kolozsváriak minden jóval ellátták a viszontag-

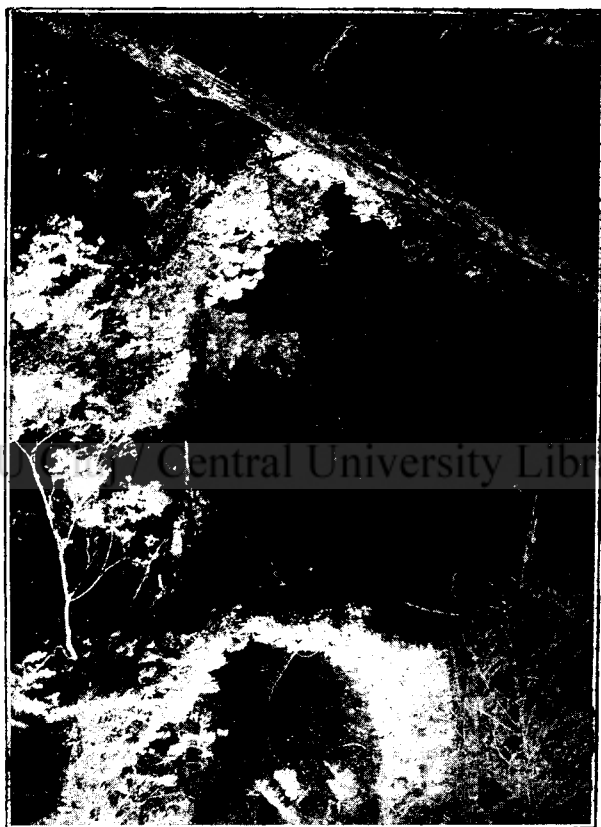
ságokat és érdekes kalandot átélt turista társakat. Ujra visszatérve Biharfüredre, két hideg esős nap következik. A szomorú időt az Oncsászárról hozott őszálati fogak kitakarításával és kifényesítésével töltöm el. A tajtékhoz hasonló színű, porcellánszerű fogak, ideális nyakláncai lehetnének egy őseembernek. Elmulnak a napok és az idő nem javul. Társaink elbúcsúznak és a Dragánon leereszkedtek a nagyvárad—

Rézbánya: Eszkimo jégbarlang

kolozsvári vasútvonalhoz. Most már csak ketten maradunk, azzal a céllal, hogy Bihar alsó részét járjuk be. Nehéz hátizsákokkal megterhelve baktattunk fölfelé a Rétháti csúcsnak és innen a Bohogyón át a Funtina Recséhez érünk. A pompás hideg forrásnál pihenőt tartunk és ezalatt a mindent elborító ködfátyol, egyszer-egyszer fellebbenve, betekintést enged a Dragán pompás völgyébe. A Kornu Muncilor és

a Kirligát 1693 m-es csúcsa jobbra elmaradnak az Oncsásza felé vezető kapocs csapáshoz. Ennek kezdeténél a földbe ásott kereszt ködös időben, így a mi esetünkben is, jó szolgálatot tesz, mert az ösvényt nehéz lenne megtalálni. Az Égett kő felé leereszkedve átme- gyünk a Szamos és a Körös közötti keskeny vízvásztón. Most már kisütött a nap. Szemben Varasó fenyősziklás orma csillog a vízcep-

Szamosbazár : A Katakombák ablakai

pektől. Jobbra a Bulz üde völgye a fantasztikus mézskőszirtjeivel, balra a misztikus, mindent elrejtő Szamos klamm felett a sziklás Kucsoláta és vele szemben a Belveder sziklafala izzik a napsütésben. A koldus forrás mellett visz el az út, elhaladunk a kőkredenc víznyelője közelében és a Pethő páholyt is elhagyva menetelünk a völgykatlan dolinái között. Egy fenyves részen átmenve, éppen a pádisi erdészlakhhoz érkezünk. Az erdész szívesen fogad, tehát letesz-

szük csomagjainkat. A délutánt a Bogánál töltjük el. Nem tudok betelni a Pethő páholy gyönyörű kilátásával. Meg akarjuk keresni a Carfiol barlangot és kimászunk a Boga szirtjeire. Erősen alpinista izű részleteken átmászva, csak egy jelentéktelenebb, de nagyszájú barlangot találunk. A keresett barlang éppen a szirtfalak túlsó felén van, hova innen nem érdemes átmászni. Pádisra megyünk újból és az erdész jövöltából friss bak pecsenyével telítve „táplálékbeli igényeinket,” jót alszunk az illatos havasi szénán. Másnap esős idő, most már másodszer kell lemondjunk a Szamosbazárról. Ez már fátum egy pár év óta. Búcsút veszünk szívélyes házigazdánktól és Bábbréten keresztül zuhogó esőben leereszkedünk a Bulzba. Iparvasutttal Szedresre, innen pedig tovább utazunk. Mivel Galbinát ki kellett hagyni a programból — ugyancsak az esős idő következtében, Rézbányára helyeztük át a központot. Megnéztük a már számtalanszor látott Bihar- kaput és Körös eredetét. Itt fel szeretném hívni a Biharkapuhoz menőknek a figyelmét arra, hogy el ne mulasszák a dolinából nyíló keskeny, sáros barlang végén levő alvilági tavat megtekinteni. Komor, de szép scéna; a Czárán barlang keresztelömedencéjének merő ellentéte. Egy más napi utunk volt a Szegyesteli völgy végén fekvő Schmidt klamm és a József fhg. cseppkőbarlang. A gyönyörű klammot az irtások folyamán teljesen tönkretették. Méteres magasságokban hevernek a szakadék fenekén a behullott korhadt fahasábok, nagyon kell ügyelni, mert a lábtörés könnyen megtörténhet.

Három napot töltöttem el azonkívül egy Nagy-Bihar—Gainai úton. Gyönyörű gerinc-vándorlás volt, állandó nyílt kilátásokkal. Végre az idén megnéztem a leányvásárt is, mely igen érdekes etnográfiai mozzanata a havasi pásztorok életének. A harmadik héten Menyházára helyeztük át a tanyánkat, méltó befejezésül gyönyörű bihari utunknak. Czárán emlékoszlopánál egyesületünk nevében kegyeletünk és tiszteletünk jeléül tölgykoszorút helyeztünk el. A fürdő igazgatója megköszönte a koszorúzást és legmesszebbmenő jóindulatát és támogatását biztosította turistáink részére. Kedvezményes szállást bármikor nyújt, sőt ingyen fürdést és más kedvezményeket is ad. Fájdalommal vettük tudomásul, hogy a kegyeletet szentségtörő kezek megsértették. Harmadnapra a tölgykoszorú zöld, fehér selyemszalagját, melyen Czárán Gyulának E. K. E. Arad felirat volt, ismeretlen egyének ellopták. Isten büntesse meg őket! *Czárán érdeme azonban el nem rabolható, neve örökké ragyogni fog a magyar turistaság egén!*

És most egy évig nem látlak szép Bihar:

Isten veled árnyas fenyvesek homálya,
Szürke köpadoknak bársonyos mohája,

Hol amig a csendben ülve megpihentem,
 Boldog álmódásba ringattatok engem.
 Isten veled ékes völgy futó vizeddel,
 Harmatban csillogó, lágy selyem füveddel,
 Hol rabárvaságom kinjait feledtem
 S uj reményre gyultam enyhe-hűs öledben.
 Isten veletek szép, üde virágok!
 Harmatos szemekkel nézek itt reátok
 S szirmotok ékes, tiszta bársonyára
 Száll örök szerelmem reszkető sugára . . .

Részlet *Hanzéros Géza*:

„Gainobihariász“-ából.

Mit tanuljunk külföldtől, erdélyi fürdőink fejlesztése érdekében

Valamikor réges-régen, mikor a modern haladó világ vívmányai nem voltak olyan nagy hatással a közlekedési és társadalmi berendezkedéseinkre, a fürdőink is közel egy szinten állottak a külföldiekkel s akkoriban amolyan nivőkülönbségekről nem igen lehetett beszélni.

A közlekedés primitív korszakában a hazai fürdőinknek óriási előnye volt az, hogy a közelben voltak s így főuraink, pénzes embereink idehaza kellett maguknak környezetet teremtsenek.

A technika vívmányai, a haladó világ forma szerint tulajdonkép kárt csinált nekünk, mert a nyugaton első kézből kapott sok kényelmi berendezés elcsalta tőlünk az igényesebb fürdőközöniséget.

Ma, amikor a fürdő és idegenforgalmi akció egyik legfontosabb tényezője a vasutak, autómobilok és repülőgépek korában kiegyenlítődött, eddig hánytorgatott legfontosabb indokunk, a közlekedési nehézségek megszűntek s így jogosan kereshetjük azokat az okokat, melyek maig is háttérbe szorítják a mi fürdőinket a külföldiekkel szemben.

Elsősorban vizsgálunk kell magát a természet által nyújtott anyagot, amely tulajdonkép mindenféle vállalkozásnak is az alapját képezi.

E szempontból megállapíthatjuk, minden lokálpatriotizmust félretéve, hogy vizeink a külföldiekkel jogosan vehetik fel a versenyt. Egy pár különleges esetet leszámítva, bátran mondhatjuk, hogy nincs a földkerekségének olyan típusu vize, mely itt a mi kis Erdélyünkben feltehetőleg ne volna. Hogy mindjárt összehasonlítást is tegyek, mi mindig sajtátva bámultuk a világhírű és a hozzánk legközelebb álló osztrák fürdőket! A nyár folyamán alkalmam volt a legfontosabbakat megtekinteni s így igazán friss impressziókról számolhatok be.

Legnagyobb fontosságúak ott a legtöbbnyire kénes hőforrások. Ezeknek egyrésze az Alföldön is jólismert artézi viznek felel meg. Náluk több és több-

féle van a melegforrásokból s hozzá természetes kiömléssel (Herkulesfürdő, Püspöki, Félixfürdő, Menyháza, Alváca, Algyógy, Puzstakalán, Maroshévíz, Tusnádfürdő stb stb.). A hideg kénes vizük pl. a Wörschach melletti meg sem közelíti a mieinket. (Székelyudvarhelyi szejké!) A híres gleichenbergi sóborvizük csak halvány másolata a málnási és előpataki gyógyvizeinknek. A nagy többségben szereplő sósvizeik legalább is olyan minőségben, de nagyobb számban és bő vízzel nálunk is fentalálhatók. (Nem is számítva a híres meleg sós tavunkat, a szovátai Medvetavat, aminek párja sehol nincs, de amelyet mi mesterségesen elég sokat tudnánk — egy várható nagy forgalom mellett — a közönség rendelkezésére bocsátani.

A jó üdítő és gyógyborvizekből meg ott elenyésző kevés van a mi szélföldjeinkhez képest.

Amikor ezeket a tényeket önérzettel lerögzíthetjük, viszont be kell ismerünk, hogy e kérdés többi s főként az ebbeli beavatkozást illető része egy pár dicsérendő kivételt leszámítva, bizony szomorú ránk nézve.

Az általános idegenforgalmi akciót nem is számítva, szinte személyi kultuszt üznek ásványvizes vldékeikkel az osztrákok. Jól érzik és tudják, hogy azok a közgazdasági problémáiknak megoldói. Valóságos művészi fokán áll a vizek körül kitermelt kultúra. Alig van a technikának újabb vívmánya, mely mindjárt ne állítódna be a fürdőügy szolgálatába.

A vizeiknek a kihasználása rengeteg ötletet mozdított meg s így nem csoda, hogy a szinte belterjes gazdálkodási gondolat mellett semmi sem megy veszendőbe.

Ahol egy csöppnyi gyógyviz van, ott már a gyógyintézeteknek egész sora települ meg és használja ki a velejáró illúziót. Ezeknek a felszerelése igazán csodálatraméltó!

Nincsen a mai modern gyógyászatnak olyan rafinált és gépekkel is működő olyan speciális gyógymódja, amely itt fellelhető ne volna. Ne vegyék rossz néven az orvosok, ha őszintén mondva azoknak a megfélemlítő apparátusoknak a látára kuruzsló szerek jutnak az ember eszébe. Természetesen modern formába öltöztetve s a technika imponáló mázával takarva. Könnyű elképzelni azt is, hogy a gyógyulásnak a legfőbb tényezője nem az elég gyenge vizek, hanem bizony inkább az autósuggeráció, hisz a beállítás és a sok hókusz-pókusz mind annak a szolgálatába van állítva.

Az osztrák fürdők sikerének másik titka az ügyes gazdasági politikában van. Tömegtermelésre, illetve sok vendég fogadására lévén berendezkedve, igen jutányos árakat is tudnak számítani úgy a lakás, mint az ételmezés terén. Ők is megvannak terhelve eléggé adókkal, de kalkulációikat ennek dacára biztonsággal tudják a legolcsóbban megcsinálni, mert az illegális sarcolások ott ismeretlenek. Ott a hatóságok nem kerékkötői az egész országra kiterjedő nagy üzletnek, hanem mint valami részvényes társak, minden jónak az előmozdítói *

* Romániában különösen sok panaszra ad okot a minden idegen látogató után szedett havi 500 lejes fejadó, ami valóban csak arra jó, hogy az ország meglátogatására irányuló idegenforgalmat csökkentse, noha a józan ész belátása, a nemzeti büszkeség, a kereskedelmi törekvés és a turistaság irányzata mind azt parancsolná, hogy a nemzet készségesen megmutassa az idegen utasoknak mindazt a szépet, amivel a természet megajándékozta, amit nagy emberei és népe alkotni tudtak és általában amivel országa rendelkezik. (Szerkesztő.)

Különben az egész társadalom át van hatva annak a tudatával, hogy a fürdő és nyaraló kérdés az ország egzisztenciális kérdése. Azért van aztán az, hogy ott mindenki, akár van közvetlen kapcsolata a fürdőkkel, akár nincs, mint egy jól bedresszírozott alkalmazott áll az idegen rendelkezésére. Így aztán megérthetjük, hogy a távozótól a «vizszontlátásra» búcsúzhatnak el egész őszinteséggel. (Nálunk bizony a legtöbb helyen már eleitől fogva úgy kezelik az embert, hogy ezt úgy sem fogjuk többet látni s így vizszontlátás hangoztatása komikusan hat, mert mindkét fél részéről csak tartalom nélküli ürességet takar!)

Be kell ugyan vallanunk, hogy ott a kedvező atmoszféra megteremtésében — az elismert s tudatos közgazdasági politikán kívül — a magasabb általános műveltségnek is része van.

Ha most már ásványvizeink jószágát összevetjük azokkal a tényezőkkel, melyek tulajdonkép csak függvényei az egész kérdésnek s ezeket részleteiben is összehasonlítjuk az osztrák viszonyokkal, felmerül az a kérdés bennünk, hogy vajjon van-e reménységünk egy olyan fellendüléshez, amilyenre példát ott nyugaton látunk?

A konklúzió — őszintén be kell valljuk — roppant elszomorító ránk nézvé. A jóságos természet velünk szemben megtette a kötelességét, de viszont egy várható fellendülésnek, az embertől függő tényezői ezidőszertint, mint problematikumok merednek felénk. Itt nálunk nem elég erősek a közgazdasági viszonyok a materiális rész megoldására. Ami pedig a társadalmi viszonyainkat és közállapotainkat illeti, arról meg eleget beszélnek napilapjaink, amelyeknek nemcsak a tényei, hanem azoknak csak a formai leközlései sem alkalmasak arra, hogy a nyugatiakhoz hasonló lelki berendezkedés alakulhasson ki.

Hiszünk azonban a fokozatos fejlődés elvében, amelynek ránk erdélyiekre az volna a hatása, hogy az együttélés, vagy mondjuk még praktikusabban kifejezve, a megélhetés gondolata segíteni fog annak a közszellemnek a megteremtésében, mely a mi erőinknek a felhasználásában fogja látni a jövőt, nem pedig az eddig uralkodó szólocsgásban.

Bányai János.

Ne bércztetőn keresd a tavaszt . . .

Irta: Gr. L. O.

Ne ott, a fénynek tündöklő honában,
Bércz tetején, a hideg magasságban, —
Ne ott keresd az igazi tavaszt!
Mely lent a völgynek csöndes homályában
Dalos madárban, alvó vadvirágban
S tiszta szivekben álmokat fakaszt.

Álmokat, miket elvesztettünk régen
Ott fenn: vihar közt, fagyban, dérben
Az élet tüskés, köves útain . . .
Mert illat, dal és meleg szín csak gyéren
Van ott a magasságban, fent a bérczen, —
A létnek fénylő, büszke ormain!

Madárvonulási megfigyelések 1930-ban

Gyűjtötte: *Orosz Endre*

Mire e sorok napvilágot látnak, a mezei pacsirta édes dallama fogja betölteni a szabad mezők tavaszi légkörét. Turista emberre nem lehet élvezetesebb pillanat, mint vándormadaraink visszaérkezésének tényében észlelni a természet ujjászületését. Mióta Herman Ottó, a nagynevű ornithologus 1914. XII. 27-én elhalálozott, azóta megszűntek Erdélyben a madárvonulások országos megfigyelései s ma senkinek sincs eszeágában sem ezt a tudományos kötelezettséget vállalni és megindítani. Pedig nemcsak igen fontos nemzeti kulturdolog lenne, de nemes örömök forrását is képeznék, ha turistáink Erdélyben a madárvonulások rendszeres megfigyelését és az észlelt adatok szorgalmas és pontos feljegyzését is bevonnák tanulmányi kirándulásaik ügykörébe. Az ilyen ornithologiai megfigyelések alapját természetesen csak alapos madárismeret képezheti, azonban legközönségesebb vándormadaraink fajait minden gyakorlott turista könnyen megkülönböztetheti, sőt az éneklő pacsirta, barázdabillegető, kakuk, búbos banka sárga rigó, fűrj, haris, bibic és fülemile — anélkül, hogy látnánk őket, már hangjukról is biztosan felismerhetők. A megfigyelés annál értékesebb, mentől hamarabb észleli valaki valamely vándormadár érkezését, vagy megfordítva a távozását. Ezen adatok megállapítása természetesen csak úgy lehetséges, ha február végétől kezdve április hó végéig minél több kirándulást tesz az észlelő. A megbízható észleletek eredményei mindenkor szívesen találnak helyet az „Erdély“ hasábjain.

Az alábbiakban néhány vándormadarunkra vonatkozó tavaszi és őszi megfigyelésem van feljegyezve az 1930-ik évről azzal a céllal, hogy ezek egyben mintául is szolgáljanak kezdőknek hasonló észleletek megrögzítésére.

<i>Az észlelt madarak megnevezése</i>	<i>hó</i>	<i>nap</i>
Mezei pacsirta (<i>Alauda arvensis</i>)	III.	9
Fekete rigó (<i>Turdus merula</i>)	III.	23
Barázdabillegető (<i>Motacilla alba</i>)	III.	23
Csipkemadár (<i>Pratincola rubetra</i>)	III.	23
2 gólya (<i>Ciconia alba</i>)	IV.	4
4 gólyát („ „) láttak	IV.	6
Fecskét láttak fészekben	IV.	6

Fecskéket láttak repülni	IV.	9
Kakuk szól a Hójában (Cuculus canorus)	IV.	9
Bibic (Vanellus cristatus) Szamosfalván)	IV.	13
Füsti fecske (Hirundo rustica)	IV.	13
Molnár „ (Chelidon urbana).. .. .	IV.	16
Búbos banka (Upupa epops) a Bükkben	IV.	22
Gerle (Columba turtur) a Szt. János kútnál	IV.	27
Hantmadár (Saxicola oenanthe) Tordán	V.	4
Haris (Crex pratensis) Indal határán.. .. .	V.	4
Közönséges halászkza (Sterna hirundo) a szindi tó felett ..	V.	3
<i>Őszi megfigyelések</i>		
M. e. 20 darabból álló golyacsapat (Ciconia alba) a kályáni réten távozásra gyülekezve	VIII.	5
U. csak itten 2—300 golya sétál bogarászva	VIII.	14
Alsó Porumbák határán (Fogaras m.) nagy tömeg fecske egybegyülve	IX.	3
Ugyanitten sok gém (Ardea cinerea) a kaszálókön	IX.	3
Vizi rigó (Cinclus aquaticus) a Jadvizén, Remec mellett ..	IX.	7
Szürke gém (Ardea cinerea) a szászlónai határon a Szamos felett	IX.	21
Kolozsvár felett darvak (Grus cinerea) repülnek dél felé este fél 10 óraker	X.	22
Urali bagoly (Syrnium Uralense) lövetett az ördögkereszturi erdőben (Kolozs m.)	X.	30

Egy erdélyi kutató halála

1930. decz. 1-én Erdélynek egy régi, ma már kevesek által ismert, lelkes és szorgalmas kutatója tért meg örök pihenőre egy beszületes, munkás élet után. Sajnos, lakóhelyének távolsága miatt nem ismertem, de láttam a hagyatékában maradt és petroszényi monografiáját tárgyaló kéziratának minütiosus pontosságú és lehelletszerű finomságú rajzait, praehisztórikus leleteit, nummizmatikai gyűjteményét s ezekből hivatva vagyok megítélni azt, hogy aki ezeket létrehozta, egy minden ízében igazi, lelkiismeretes, szorgalmas és Erdély földjét szerető tudós lélek volt. Bordan Istvánról van szó, aki 1859-ben Pozsonyban született; iskoláit ott és Lippán végezte és egész fiatalon került ki Németországba, ahol tovább folytatta tanulmányait. Hajlama a természettudomány és a művészet felé irányította s bár hivatása

szerint vasuti állomásfőnök volt, emellett nem szünt meg a természeti titkait és a történelem emlékeit kutatni. Nagyobb utazásokat tett keleten és Egyiptomban, legutóbb pedig Cyprus szigetét látogatta meg. Működési tere Hunyadmegye volt, ahol évtizedeken át gyűjtögette a természeti és történelmi adatokat. Szereplése abba az időbe esik, amikor Erdély legszebb vármegyéjének kutatása megkezdődött. Nagy hirnévre szert tett egyének, mint: Buda Ádám, Dr. Darvay Móric, Dr. Herrmann Antal, Király Pál, Gróf Kuún Géza, Kún Róbert, Mailand Oszkár, Péterfi Márton, Dr. Sólyom-Fekete Ferenc, Szinte Gábor, Téglás Gábor és Torma Zsófia foglalkoztak Hunyadmegye természetrajzi, régészeti, történelmi és néprajzi adatainak összegyűjtésével és tanulmányozásával. Ezek vetették meg alapját a Hunyadmegyei Tört.- és Rég. Társulatnak, valamint a magyar alapítású dévai muzeumnak.

Bordán elmulása tehát eszünkbe juttatja azt a szép időt, amelyben idealizmus fűtötte az emberek lelkét. Rendkívüli egyéniségére vall az, hogy mint egyike a dák—római emlékek kutatóinak, éppen olyan buzgó palaeonthologiai, nummizmatikai és lepidopterei kutatásokat is végzett és hivatalos elfoglaltsága után legkisebb szabad idejét is állandóan és fáradhatatlanul ezeknek szentelte. Bujtur, Lapugy és más tertiaerkori hires csigatelepek feltárását, meg azok anyagának feldolgozását visszamaradt rajzai és jegyzetei igen becsessé teszik. — Hunyadmegyében szerzett értékes régi-pénz gyűjteményt is hagyott hátra. Ő kutatta fel a ponoricsi barlangot, amelyben megtalálta az ősi denevér guano-telepekben élő *Anopthalmus* nevű apró vak bogarat, amelyekkel aztán ellátta a muzeumokat. Nagyon sok iskola köszöni neki természetrajzi muzeumának gyarapodását, így a szászvárosi, dévai és petrozsényi gimnáziumok. Értékes munkát végzett a Zsilvölgye monográfiájának megírásával, melynek kézirata Kolozsváron élő fiánál vár a mielőbbi kiadásra. E munka megjelentetése jelentékenyen emelné a Hunyadmegyére vonatkozó ismereteinket.

A világháború után második felesége óhajára a Veszprém melletti Várpalotán telepedett le, hol csendes visszavonultságban, de az őt jellemző fáradhatatlan munkálkodással töltötte napjait, míg a betegség le nem döntötte és végül Budapesten 71 éves korában jobblétre nem szenderült. Az elhunytban *L. E. Bordan*, volt bányatiszt, kolozsvári fényképész edesatyját gyászolja.

Orosz Endre

EGYESÜLETI KÖZLEMÉNYEK

Kimutatás

az E. K. E. Aradi „Czárán Gyula“ osztályának 1930. évi tavaszi és nyári kirándulásairól

Sorszám	Datum	Kirándulás helye	Vezető neve	Részv.	Hány km.
1	II. 21	Világosvár-Feredő forrás-Liváda szinjelzés kijelölés	Mátyás V.	1	13
2	II. 28	Gáina	Mátyás V.	1	40
3	III. 2	Gyorok-Kecskés-Feredőforrás- Mészvölgy-Gerőcsucs-Kovaszinc	Mátyás V.	2	17 ⁵
4	III. 16	Világosvár-Feredőforrás-Liváda szinjelzés	Mátyás V.	2	13
5	III. 30	Milovai-völgy	Rosenberger L.	4	13
6	IV. 10-11	Gyorok-Magura - Feredőforrás - Hi- degkútcsúcs - Nefejejtsforrás - Ki- csóra - Kaszója - Hegyes - Tolvaj- hát - Radna	Mátyás V.	2	42
7	IV. 20-21	Világosvár-Feredőforrás - Korcsma- hegy - Kaszoja - Hegyes - Cigány- kereszt - Radna	Mátyás V.	6	41
8	V. 1	Gyorok-Nefejejtsforrás-Nagyklado- vai völgy-Faiskola	Schweier N.	5	28
9	V. 4	Kladova - Annavölgy - Ördögfeje	Pasha F., Mátyás	6	30
10	V. 10-11	Liváda-Sztojákvölgy-Hegyes- Livorszka-Solymosvár-Radna	Mátyás, Pribán S.	5	34
11	V. 18	Liváda - Nefejejtsforrás - Cserszka- völgy - Kovaszinc	Mátyás V.	4	17
12	V. 25	Solymosvár - Irmaforrás - Hegyes- Milovai völgy	Mátyás V.	6	29
13	VI. 8-9	Meziádi csepkőbarlang	Arros E., Mátyás	6	10
14	VII. 13	Galsa - Ovár - Ágrs - Ménes	Rosenberger L.	2	24
15	VII. 20	Menyháza	Rosenberger L.	3	12
16	VII. 6-26	Nagybihar - Gáina - Menyháza	Mátyás, Arros E.	2	
17	VIII. 10	Csálaierdő - Bodrog	Rosenberger L.	2	18
18	VIII. 17	Solymosvár - és völgy - Kiskladovai völgy	Rosenberger L.	7	22
19	VIII 15-17	Bihar hg. Galbina és forrásvidéke	N.S.E. résztvevő Mátyás		
20	VIII 20-22	Solymosvár - Irmaforrás - Feredő- forrás - Óvajna - Kovaszinc	Mátyás, Arros E.	3	31

21 VIII. 24	Solymosvár - Livorsz - Kiskladovai völgy	Mátyás, Schweier	12	24
22 VIII. 31	Györök-Nefejejsforrás-Nagykladovai völgy-Faiskola-Schmidtforrás	Rosenberger L.	5	28
23 IX. 7-10	Györök-Faiskola-Ördögfeje-Hegyes Orlesz-Aranyág-Világosivár-Nefejejsforrás-Kiskladovai völgy	Rosenberger, Pruban	3	42
24 IX. 7	Solymosvár és völgy-Radna	Wetro I.	14	21
25 IX. 21	Csálai erdő - Ó-Bodrog	Mátyás V.	2	18
26 IX. 22-24	Irmaforrás - Hegyes - Aranyág-Világosvár	Rosenberger, Marton	4	37
27 X. 2	Kovasznic-Cserszkavölgy-Schmidtforrás-Faiskola	Mátyás V.	3	24
28 X. 12	Györök - Kecskés - Ferredőforrás-Schmidtforrás	Rosenberger, Pruban	3	28
29 X. 19	Györök - Nefejejsforrás - Nagykladovai völgy-Faiskola	Rosenberger L.	5	28

Az E. K. E. jubilaris díszközgyűlése és műsoros estélye Hazánk természeti szépségeinek felkutatása és megismertetése, az ifjuság testi és lelki nevelése, valamint az idegenforgalom emelése érdekében küzd az E. K. E. turistaegyesület immár 40 év óta, Azonban, míg a multban tagjainak jelentős száma lehetvé tette ezen kulturális, közgazdasági és társadalmi téren való intenziv működését, addig a jelen sivár gazdasági viszonyok között, egyéb segélyforrások hiányában, csupán csekélyszámú tagdijakból tartva fenn magát, alig tudja már az erkölcsi és anyagi ébrentartást szolgáló „Erdély” című közkezdvelt folyóiratát is megjelentetni. Az egyesület 40 éves fennállásának megünneplése alkalmából f. é. március hó 1-én tartja meg jubilaris díszközgyűlését és ugyanakkor este 8 órakor művészi nivójú műsoros estélyt is rendez, melyre felhívja tagjainak, a turistáknak, természetbarátoknak és a művelt közönség figyelmét s kéri, hogy pártolással mozdítsák elő az egyesület nemes törekvéseit.

Közreműködnek a következők: Peris Árhurné operaénekesnő operaáriákat énekel, Bródy karnagy zongora-kisérétével. Br. Bánffyné-Blomberg Carla bárónő verseit olvassa fel. Dr. Inczedy-Jokszman Ödön magyar nótákat ad elő Körösi Dudus zenekisérete mellett, Dr. gr. Logothetti Orest a Turista-Lélekről olvas fel. A Kolozsvári Zenekedvelők Szalonzenekara zeneszámokat, a Törekvés Dalkör énekszámokat ad elő.

Az estély védnökségét a kolozsvári közelet előkelőségei vállalták.

Tordai osztályunk megalakításának, illetőleg új életre ébresztésének szervezési munkálatait megindítottuk. Tisztelettel kérjük minden turistaézelmi barátainkat, akik az Erdélyi Kárpát-Egyesületbe rendes tagul belépni szándékoznak, hogy Szabó Ferencz ottani hivatalos megbizottunknál (P. Mihai Viteazul, Főter 42. sz. a.) legyenek szivesek jelentkezni, kinél az EKE ügyei felől bővebb felvilágosítás is nyerhető.

Az EKE aradi „Czárán Gyula” osztályának agilis titkára: i. j. Mátyás Vilmos a soproni érdészeti főiskolán folytatja tanulmányait. Távollétében az osztály ügyeit Juhász Attila főtitkár és Rosenberger László tit. árhelyettes vannak hivatva ellátni, amit kérünk a megszokott buzgalommal ezután is teljesíteni.

Az Erdély reklamációja. Mindazon vidéki tagjainkat és előfizetőinket, akikhez nem érkezett be az „ERDÉLY“ múlt évi valamelyik száma, kérjük, hogy egy egyszerű levelezőlapon tudassák velünk, hogy annak megküldése iránt azonnal intézkedhessünk.

A Kováts P. Fiai cég ingyenes fotófolyamának részletes programja:

I. előadás: 1931. február 26.

Előadó: Ifj. Orbán Lajos.

A fényképezésről általában.

1. Gépek, objektívek, felszerelések ismertetése.
2. A gépek kezelése.
3. Beállítás a felvételhez.
4. Fényrekesz (Blende) használata.
5. Megvilágítási idő (exposíció).

II. előadás: 1931. március 5.

Előadó: Ifj. Fanta István.

A negatív kidolgozása.

1. A sütőkamra és felszerelése.
2. Előhívás üs fixálás.
3. Kimosás és szárítás.
4. A kész negatív megítélése.

III előadás: 1931. március 12.

Előadó: Dr. Éjszaki Ödön.

A másolatok készítése.

1. Napfény papírok és kidolgozásuk.
2. Gázfény (Kun-licht) papírok és kidolgozásuk.
3. A képkivágás helyes megítélése.
4. A kész képek kartonozása.

IV. előadás: 1931. március 19.

Előadó: E. L. Bordan.

A felvételek technikájának továbbfejlesztése.

1. Felvételek kedvezőtlenebb fényviszonyok között.
2. Felvételek mesterséges fénynél.
3. Fénnyel szembeni (Gegenlicht) felvételek
4. A fényudvar és elhárítása.
5. Rövid pillanat és sport felvételek.

V. előadás: 1931. március 26.

Előadó: Ifj. Orbán Lajos

A színszűrők használata.

1. A színszűrők elmélete és célja.
2. A különféle színszűrők ismertetése.
3. A színszűrők helyes alkalmazása.
4. A színezékeny (orthochromatikus) lemezek és a színszűrők összefüggése.

VI. előadás: 1931. április 2.

Előadó: Dr. Éjszaky Ödön.

A fejlettebb negatív eljárás részlefkérdésel.

1. A különféle előhívók tulajdonságai.
2. Az előhívók helyes megválasztása.
3. Az álló vagy „Stand“ előhívás ismertetése.
4. A kiegyenlítő előhívók és eljárások.
5. A legújabb előhívók és eljárások (Balanzol, Feinkorn, Ausgleich-Duplex-Verfahren).

VII előadás: 1931. április 9.

Előadó: Ifj. Fanta István.

A kész negatívek javítása.

1. A gyengítés és alkalmazása.
2. Az erősítés és várható eredményei.
3. A részleges gyengítés és az ezzel kapcsolatos különleges eljárások ismertetése.
4. Fedőfestékek és a Neucocin alkalmazása.
5. A retusálás kérdése.

VIII. előadás: 1931. április 16.

Előadó: E. L. Bordán.

A művészi hatású felvételek követelményei.

1. A felvételek tárgyának megválasztása.
2. Térkitöltés, vonalvezetés és összehatás.
3. A nagyítás gyakorlatja és a nagyítógépek.
4. A teleobjektívek kérdése.

IX. előadás: 1931. április 24.

Előadó: Ifj. Fanta István.

A pozitíveljárás továbbfejlesztése.

1. A nagyítás célja és szükségessége.
2. A nagyításra alkalmas negatívek és papírfajták megválasztása
3. A nagyítás gyakorlatja és a nagyítógépek.
4. Egy mindenki által könnyen elkészíthető nagyítógép ismertetése.

X. előadás: 1931. április 30.

Előadó: Ifj. Fanta István.

Művészi hatású másolatok és nagyítások készítése.

1. A gázfény brómeziüst papírok vegyi színezése.
2. A színező fürdők ismertetése és alkalmazása.
3. A művészi hatásokat eredményező folták használata (Halie Weichkorn, II, Radierungsraster).

XI előadás: 1931. május 7.

Előadók: Forgács M. és Ifj. Orbán L.

A nemes pozitív eljárások és a színes fényképezés.

1. A Brómolajnyomás és más nemes eljárások.
2. A színes fényképezés elmélete.
3. Az AGFA színes lemezek (Farb n-Platten) ismertetése és használata.
4. A színes fényképezés eredményei és mai állása.

XII. előadás: 1931. május 14.

Előadó: Ifj. Orbán Lajos.

A kino-amatőrizmus fejlődése.

1. Az amatőr filmfelvételek lehetőségéről általában.
2. Az amatőr filmfelvevő gépek ismertetése.
3. A filmfelvételek technikája.
4. A filmvetítő gépek ismertetése és 16 mm-es amatőr filmek bemutatása.

Az előadások mindenkor este pontosan fél 9 órai kezdettel az Unitárius Collegium termézszerajzi előadótermében lesznek megtartva.

Az előadásokon részt vehet bárki, aki ezen szándékát legkésőbb 1931. február hó 23-ig cégünkél bejelenti s a névre szóló igazolványt átveszi. Későbbi jelentkezéseket nem vehetünk figyelembe.

A foto-tanfolyam hallgatóival 1931. április 5-én, vasárnap, társas kirándulást rendezünk, mely alkalommal a résztvevőket amatőr-kino felvételekben örökítjük meg. Gyülekezés a Magyar Színház előtt. Indulás pontosan d. e. 10 órakor, hazatérés délbén 1 órakor.

A filmfelvételeket az utolsó előadás keretében fogjuk levetíteni.

Turista irodalom

Könyvismertetés

„Idegen tájakon“ (Úti rajzok), írta dr. *Karl* János.

— A *Vasárnap* kiadása, Arad, 1930. —

Folyóiratunk megjelenésének a háboru alatt, 1917 végén megszakadt fonala dr. *Karl* János kegy. r. tanár, akkori érdemes főtitkárunk szerkesztői működését idézi emlékünkbé, amennyiben szerző mostani földrajzi tájleírásából a természet-tudósnak előttünk ismerős, oktató-szórakoztató hangja csendül ki. Így írta meg aztán szerző azon erdei, hegyi és tóvidéki kirándulásokat, melyek közül a dán alföldön, a Skandináv Alpokban, a norvég fjordok közt, a hollandiai tó-lecsapolásnál, továbbá a tiroli jégmezők világában című kerek tanulmányok nyújtanak az olvasó számára hon- és népismereti szempontból különösen hű jellemrajzokat.

Természetesen a turistákat különösen érdeklő hegymászó-turák 2-3 ezer méter magasságban, igen tanulságosak és a legkopárabb szirtek, karsztok és gleccserek zord tájfestésénél sem feledkezik meg a szerző a napsugár lebilincselő fényhatásairól és a havasi növények egyenként felsorolt szinompájáról.

Többek közt meghatóan ecseteli szerző azon esztországi jelenetet, midőn egy falusi tanyán tejet kért, hol a házi asszony, mikor valahogy megértette, hogy a látogatója magyar, felragyogott a szeme és egy egész nagy csöbröt állított eléje és persze a *magyar testvértől* nem fogadott el pénzt.

Az is érdekes jelenség, hogy a protestánsná vált dorpáti egyetem disztermében az alapító Gusztáv Adolf svéd király képe, majd a régi katolikus világ maradványaként kegyelettel megőrzött Mária-kép a kisded Jézussal ott függenek egymástól nem messze a falon.

Az Ezer-tó birodalmában, Finnországban a csolnakközlekedés járja; szerző megkapcán ír le egy ilyen vízi útát, mindőn az utasok nem kis izgalmai mellett, egy bátor kormányosnak és ügyesen evező 16 éves leányának a lélekjelenléte és éber figyelme a csolnokon átcsapó haragos hullámverés, majd a vízpartjának veszélyes örvényei és sellői között vezette célhoz a gyöngye járművet. Erre jegyzi meg szerző, hogy feledhetetlen és hátborzongató élmény. A fényezett papíron csinosan kiállított vaskos kötetet szerző saját felvételi képei díszítik.

Egyébiránt a könyv az EKE-nek azért is kedves, mert annak egy példányát szerző könyvtárunknak ajándékozta.

Za-la.

Beküldetett: Erdélyi Turista. Karácsonykor jelent meg Románia legelterjedtebb és legterjedelmesebb képes turista-folyóiratának ezévi utolsó, kettős száma. A folyóirat ezuttal is rendkívül gazdag tartalommal, kintűnő képanyaggal jelent meg. *Bányai János* a híres geológus *Turistafeladatok a Székelyföldön* című cikkben mutat rá elhanyagolt hegyeink szépségeire, érdekességeire és csodáira, ugyancsak ő veti fel a gondolatot, hogy a Székelyföld nagy kutatójának, Orbán Baláznak emlékét a homoródalmási-barlangnál örökítsük meg. *Csiby*

Andor dr. és Vámszer Géza a gyergyói és csiki turisták mozgalmairól, a Gyikostórtól, *a Hargitáról* írnak. *Pozsonyi Jenő*, a biharmegyei Pokol-barlangot ismerteti érdekes cikkben, míg *Prox Alfréd* a Nagykirálykőn végzett barlangkutatásairól ír. *Czirják Károly*, a kolozsvári turisták nagyközhavasi és negoji kirándulásáról számol be. Az Erdélyi Turista-Szövetség megalakítása érdekében írt cikkeken kívül *gazdag Egyesületi Élet*, Irodalom rovat zárja a szép-kiállítású, terjedelmes folyóiratot. A lap, mely rövid fennállása óta is jelentékeny mértékben terelte a bel- és külföld érdeklődését Erdélyre és benne a Székelyföldre, a jövőben is fontos szerepet kíván betölteni Erdély turistaságának és idegenforgalmának fellendítése érdekében.

A Halász Kálmán és Székely Géza szerkesztésében megjelenő évnegyedes folyóirat előfizetési ára egy évre 60 lej. Előfizetni lehet Brassó-Braşov, Szent-János utca 7 szám alatt. Példányonként 20 lejes árban minden nagyobb újság-árúsító helyen kapható.

Island ismertetése. A távoli jeges és forró Island szigetnek színes képét festi képzelőletünk elé két kolozsvári tudós férfi: dr. Hirschler József és Xantus János, akik a múlt év nyarán átkeltek az Északi-tengeren és látták, — amit közülünk kevesen — a varázslatos éjféleli nap országát. 135 lapon, térképmelléklettel ellátott tartalmas kézikönyvük tömören és mégis élvezetesen pótolja a hiányt, amit ennek a csodálatos s eddig mi magyarok előtt eléggé ismeretlen ország fogalmánál éreztünk. A bűvös természeti szépségek, a különös tájak, a viharban ezer vezérllyel fenyegető, szélcsendben gyönyörködtető fjordok, a páratlanul szép északi nap, az isteni színjáték az északi fény tündéri ragyogása mellett lakosainak jellemzése, a gyakorlati élet leírása oly vonzó és érdekes dr. Hirschler tollából, hogy úgy gondoljuk: mi is együtt haladunk az utazókkal és résztveszünk tapasztalataikban. Rövid szavakban nehéz jellemezni a kis mű szépségeit, csak azt ajánlhatjuk, olvassa el aki teheti, hisz olcsón, 80 Lei-ért hozzá juthat. Hézagpótló voltát mi sem jellemzi jobban, mint Xantus János által, február 4-én tartott vetítettképes előadás, melyen a természet zsufolásig annyira megtöltötte a közönség, hogy igen sokan be sem juthattak.

A turistaság története Erdélyben. A Magyar Turista Szövetség hivatalos lapjának: *A turistaság és alpinizmus* 1930. évi nov. 15-iki (11.) számában Erdélyi aláírással jelent meg. A turistaság története Erdélyben 1918. óta címen egy tárgyilagos közlemény, melyben a szerző 4 oldalon ismerteti Erdély turistaságának az elmúlt évtizedbeli krónikáját s ebben természetesen elsősorban az Erdélyi Kárpát-Egyesület működését. Kár hogy az első helyet megillető száz Kárpát Egyesületről nincsen szó a közleményben.

Csereviszony létesítése végett felkérjük a turista, természettudományi, földrajzi, néprajzi és történelmi folyóiratok szerkesztősegeit, hogy lapjaikat könyvtárunk részére az „Erdély” ellenében nekünk megküldeni szívesek legyenek.

Hivatalos közlemények

Az E. K. E. foto-tanfolyama. A fényképészeti ismeretek elsajátítása végett 1930. október 14—december 20. közötti időben a Kováts Péter Fiai foto-cég szíves közreműködésével fényképészeti tanfolyamot rendeztünk az unitárius kollégium természetrajzi tantermében. A heti 4 órában, minden kedden és pénteken esti 8—10 óra között megtartott kurzusnak 30 hallgatója volt, akik vasárnaponként a felvételek gyakorlati végzése céljából kirándulásokat tettek Kolozsvár közeli környékén. A tanfolyam előadója Fanta István, a Kováts P. Foto-cég laboratóriumának tapasztalt vezetője volt. A tanulságos tanfolyamot a Kováts P. cég akadémiai nivón, kiváló szak-előadókkal a hó 26-tól kezdődőleg megismétli.

Turistavezetői tanfolyam. Az Erdélyi Kárpát-Egyesület a kirándulások szabályszerű vezetésére szükséges turavezetők rendszeres kiképzése céljából február és március hónapban turistavezetői tanfolyamot rendez. Az előadások minden szerdán és pénteken este 8 és 10 óra közötti időben lesznek, amikor a térkép-ismeretet (Cartographia) Zilahy Sebes József tanár, a turista egészségtant dr. Tankó Pál orvos, az általános turistaság ismeretét és turavezetést Polareczki Dániel titkár és Losonczi János, Erdély természeti szépségeinek és történelmi emlékeinek, valamint a turista irodalom ismertetését Orosz Endre E. K. E. főtitkár fogják előadni. Az E. K. E. ezen első ilyen tanfolyamára eddig 35 épszervezetű hallgató jelentkezett, akik szorgalmasan látogatják az előadásokat.

A Kárpát-Muzeum vasárnap délután kivételével nyitva van minden nap délelőtt 9—1 és délután 3—5 óra között, mely időben látogatók megtekinthetik úgy a táj- és néprajzi valamint az 1848—49-iki szabadságharcú ereklye-muzeum gyűjteményeit is. — Tagjaink figyelmét felhívjuk a Kárpát-Muzeum gyűjteményeinek látogatására, amelyek a f. évi tagsági jegy felmutatása ellenében naponként ingyen tekinthetők meg.

Kérelem. Tisztelettel kérjük mindazokat a t. Tagtársainkat, akik tagdíjaikat még nem fizették be, hogy azt egyesületünk pénztárába mielőbb küldjék be, mert nemcsak az „ERDÉLY” folyóiratunk pontos megjelenése, hanem munkaprogrammunk többi pontjainak megvalósítása is csak akkor lesz lehetséges, ha tagjaink ebbeli kötelezéseiket pontosan teljesítik.

Az „Erdély” értékes régi évfolyamai megszerezhetők kötetenként, tagoknak 40, nem tagoknak 50 Leiert: ugyancsak Goró Lajos rajzai után készült, a Gyilkostól és a Remetei sziklaszorost ábrázoló nagy alakú, színes műlapok, darabonként 20 Lei árban, valamint képes levelezőlapok, részint eredeti fényképfelvételekben, részint reprodukciókban: a Mátyásház, a ralta levő emléktábla, muzeumi gyűjtemények képe, a Torda és Tári hasadék, Győröffy szöklető, a Beresényi turistaház, Nagykőhavas, Révvidéke, Déva vára. a legjobb erdélyi gyopár stb. kaphatók az egyesületi irodában.

Turista jelvények. Az E. K. E.-nek gyopárdíszes, csinos jelvényei, hasonló kerékpár zászlócskák és arcképes turista igazolványok a tagok részére hivatalos időben az irodában kaphatók. Kirándulások alkalmával az egyesületi jelvények viselését kérjük.

„URSUS“

sör csarnok és étterem

TORDA, FÖTÉR 42.

Magyar konyha. Frissen
csapolt sör. Tordai borok
Turisták találkozóhelye.
Turistáknak útbaigazítás

E. K. E. tagoknak 10% kedvezmény a vendéglői árakból

Vezető: **Szabó Ferenc**

KATZ ÉS FIA

**sport- és
turista ruhái
a legjobbak!**

**Cluj-Kolozsvár
Piața Unirii (Fötér) 10 sz.**

Kolozsvári Takarékpénztár és Hitelbank Részv.-Társ.

Cluj-Kolozsvár, Piața Unirii (volt Fötér) 7. szám

Betéteket előnyös kamat mellett fogad el és rendszerint felmondás nélkül fizet vissza. Olcsó kölcsönöket nyújt.

Fiókjai: **Dés, Dicsőszentmárton, Gyulafehérvár,
Marosvásárhely, Nagyvárad és Temesvár**

Saját tőkái: 143 millió lei

Affiliált intézetei: Tordaaranyosmegyei Takarékpénztár R.-T., Torda, Alsófehérvármegyei Gazdasági Bank és Takarékpénztár R.-T., Nagyenyed, Udvarhelymegyei Takarékpénztár R.-T., Székelyudvarhely és Székelykeresztúr, Szászrégenvidéki Takarékpénztár és Hitel Részvénytársaság, Szászrégen, Népbank Részvénytársaság, Bánffyújnyad, Szamosújvári Hitelbank Részvénytársaság, Szamosújvár.

**Minden bankügyletet a legelőnyösebben végez
Áruraktárai a vasut mellett**

Hazai és valódi angol szövetek,
mindennemű vásznak
turista ruhaanyagok

legolcsóbb beszerzési
forrása

Zauderer S.
cég, Cluj-Kolozsvár,
Deák Ferenc-u. 40.

Sportklubok, turistaegyesületek
részére jelvények, zászlók
legszebben, leg-
olcsóbban

Héjjánál

készülnek.

Cluj-Kolozsvár,
Str. Iuliu Maniu (v. Szentegyház-u.) 8.
Megkeresésre mintát küld

**ERDÉLYI BANK ÉS
TAKARÉKPÉNZTÁR R. T.**

100-ját főkéi Lei 125.000.000

FIÓKOK:

Arad, Braşov, Oradea, Satu-
Mare, Sibiu, Timişoara,
Târgu-Mureş

Foglalkozik a banküzlet
minden ágával

**Sárga Kristóf
Utódai**

fehérenemű, vászon, turista
ingre és ruhára való erős
anyagok, valamint haris-
nyák és lábszárók

E. K. E. lagoknak
5% engedmény

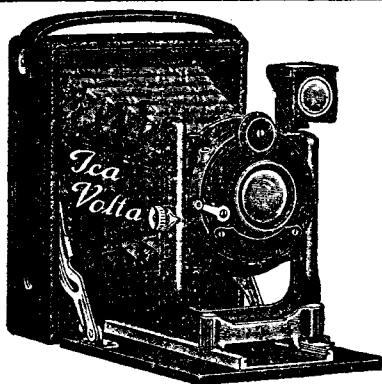
Cluj-Kolozsvár

Str. Regina Maria (v. Deák F.-u.) 3.

Kalmár Mihály
festék- és fűszerüzlet
Cluj, Str. Reg. Maria 24.

*A legolcsóbb napi árban
ajánl: Olaj- és lakkfesté-
keket, firnisz-ecseleket és
különféle festékárut. - To-
vábbá szardínia, konzervek
és mindenféle fűszerárut.*

Kerékpárok
legolcsóbb engross árban

**Turistáknak
nélkülözhetetlen
egy jó fényképezőgép**

Legmegbízhatóbb beszerzési forrás,
Erdély legrégebbi foto-szaküzlete:

Rováts P. Fiai Cluj-Kolozsvár

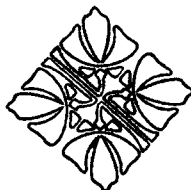
Piața Unirii 8. Kérjen árjegyzéket!
Foto-Laboratorium. Telefon: 2-67.

„Aurora“

illatszertár Kolozsvár,

Főtér 29. sz.

(Bánffy palota)

*Illatszerek, valódi
párisi parfümök,
kozmetikai és
toalette cikkek
legolcsóbb be-
szerzési forrása.*

Az Erd Kárpát-Egyesület igazolvány-
nyal bíró tagjainak 10% árengedmény

**Turista- és
sport cipő-
különlegességek
áruháza**

Heller Lajos

Kolozsvár, Főtér 30.sz.

Legolcsóbb
beszerzési
forrás

Az Erd. Kárpát-Egyesület igazolvány-
nyal bíró tagjainak 5% árengedmény

„Lyceum“ -nyomda

— Turós Lajos —

Cluj - Kolozsvár

Str. Reg Maria, v. Deák F.-u. 12

**Izlésesen,
gyorsan és olcsó
áron készít minden-
féle nyomda
munkákat**

E. K. E. tagoknak 10 százalék engedmény!